

|                      |                                                                                                    |              |                                                 |                           |  |
|----------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|-------------------------------------------------|---------------------------|--|
| Assignatura          | <b>28892 Art Antic de la Península Ibèrica</b>                                                     |              |                                                 |                           |  |
| Professor            | Claveria Nadal, Montserrat                                                                         |              |                                                 |                           |  |
| Cicle: <b>Primer</b> | Curs: <b>Primer</b>                                                                                | Quadrimestre | <b>Grup 1 – Primer</b><br><b>Grup 2 - Segon</b> | Crèdits: <b>6</b>         |  |
| Horari               | Teoria: <b>Dilluns i Dimecres 11:30 a 12:30</b><br>Tutoria Integrada: <b>Dilluns 13:00 a 14:00</b> |              | Grups: <b>1 i 2</b>                             | Tipus: <b>Obligatòria</b> |  |

## DESCRIPCIÓ I PROPÒSITS:

L'Estudiant rebrà els coneixements per identificar les produccions artístiques de l'Antiguitat peninsular des de la Prehistòria fins l'Antiguitat Tardana; n'aprendrà les seves característiques i les sabrà situar en el seu context històric.

## COMPETÈNCIES:

1. Consciència crítica de les coordenades espacials i temporals de l'art antic peninsular.
2. Plantejar estats de la qüestió en un indicador inicial.
3. Capacitats bàsiques per buscar material documental a les biblioteques.
4. Manipulació del material bibliogràfic per extreure'n visions de caràcter general, sintètiques, i substancials.
5. Creació de materials usant les noves tecnologies.
6. Exposició oral i escrita.

## PROGRAMA:

- |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------|
| <p><b>BLOC 2. L'ART PREHISTÒRIC PENINSULAR</b><sup>1</sup>.<br/>cronològic i cultural. Dades historiogràfiques.</p> <p><b>2. L'Art del Paleolític Superior:</b></p> <p>2.1. Art moble:<br/>I. Franja Cantàbrica: distribució, tipologia i característiques de les manifestacions d'art moble de l'Aurinyacià al Magdalenian. II. Zona al Sud de l'Ebre: característiques i distribució de l'art moble del Gravetià al Magdalenian. III. Hipòtesis d'interpretació.</p> <p>2.2. Art Rupestre:<br/>I. Distribució i evolució de l'art rupestre peninsular. II. Suports, procediments i acabats. III. Iconografia, espais i representació. Hipòtesis d'interpretació.</p> <p><b>3. Art de les societats productores:</b></p> <p>3.1. L'Art de transició de l'Epipaleolític.</p> <p>3.2. L'Art al Neolític peninsular: I. Art Macrosquemàtic. II. <b>Art Llevantí</b>. Ceràmica cardial i Epicardial.</p> <p>3.3. L'Art a l'inici de la metal·lúrgia: I. L' anomenat "Art Esquemàtic". II. <b>L'Art Megalític</b>. III. El fenomen campaneiforme. IV. <b>Altres manifestacions esquemàtiques (Negre-subterrànies, esquemàtic-abstractes i gravats a l'aire lliure)</b>. V. Diversitat cultural i manifestacions artístiques principals dels inicis del bronze: El Argar, bronze llevantí, bronze atlàntic, <b>Cogotas I</b>.</p> | Conceptes fonamentals: Definició i context |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------|

Els temes 1 i 2 els donarà la professora a classe.

El tema 3 es farà a través d'una activitat docent tutoritzada: es formaran 4 grups; cadascun elaborarà un dels punts marcats en negreta, a partir d'una bibliografia indicada pel professor i que l'estudiant haurà de buscar a la biblioteca. Els aspectes que s'hauran de desenvolupar són els següents: Tipus de produccions artístiques, suports, localització geogràfica, tècniques, colorants, iconografia, problemes de significat i propostes de cronologia. Amb aquesta informació cada grup elaborarà un document *word* que es penjarà a l'Autònoma Interactiva.

Els temes 1, 2 i 3 també requereixen una activitat docent autònoma que consisteix en consultar llibre per visualitzar imatges de les diverses produccions artístiques prehistòriques de la península, l'objectiu n'és assimilar l'aspecte d'aquestes produccions per facilitar el seu reconeixement a l'estudiant. Us pot servir l'arxiu de Bibliografia Complementària de l'Autònoma Interactiva.

Avaluació: prova de reconeixement d'imatges i assimilació de continguts. Servirà també com a simulació de l'examen final.

|                                                                                                                        |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>BLOC 3. L'ART AL PERIODE DE LES COLONITZACIONS I DE LA FORMACIÓ DELS POBLES PRERROMANS (1200-218 a. C.).</b></p> |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

1. La cultura artística de Tartessos i la influència orientalitzant:
  - 1.1. L'etapa de formació de la Cultura Tartèssica.
  - 1.2. La colonització fenícia en la Península Ibèrica: I. L'impacte oriental en les poblacions indígenes II: Vestigis urbanístics i arquitectònics. Plàstica i realitzacions artesanies.
  - 1.3. La Fase Tartèssica Plena o Període Orientalitzant.
2. La presència cultural grega a la Península Ibèrica:
  - 3.1. Els contactes grecs amb la Península Ibèrica.
  - 3.2. Les manifestacions artístiques gregues a la Península: *Emporion* i *Rhode*. Escultura. Metalls. Ceràmica local i d'importació.
3. Els **púnics** i les seves **manifestacions artístiques**.
4. Art Ibèric
  - 4.1. Gènesi i desenvolupament de la cultura Ibèrica en el quadrant nord-est i en el llevant meridional - sud est i el sud Peninsular. **Pozo Moro**.
  - 4.2. La Fase plena de la cultura Ibèrica (S. IV – III a C.):
    - I. L'ocupació espacial: - L'espai d'Hàbitat: Urbanística. Arquitectura civil i domèstiques. Tècniques constructives. **Un exemple d'assentament Ibèric** - L'espai funerari: característiques. Arquitectura funerària: els tipus tumbals monumentals. - L'espai de culte: Arquitectura religiosa: temples construïts i santuaris naturals: tipologia i localització. II. Escultura: Materials i tècniques. Influències i estil. Tallers de producció. Iconografia i funció. III. La producció ceràmica: Tècniques. Centres de producció i difusió. La qüestió de la seva iconografia i interpretació. IV. Arts suntuàries. Orfebreria i metallisteria.
5. L'interior Peninsular i la Franja Atlàntica:
  - I. La Meseta Sud. II. La Meseta Nord: Vettons i vacceus. – Els Celtíberse: Urbanística, produccions ceràmiques i arts suntuàries.
  - III. Els pobles del Nord oest: la cultura i la plàstica castrenyes.

- En la docència dels temes 3 i 4 s'inclourà l'exposició a classe dels temes marcats en negreta, els quals hauran estat treballats prèviament pels respectius grups d'alumnes, a través d'uns activitats docent tutoritzada pel professor.

#### BLOC 4. L'ART DE LA HISPÀNIA ROMANA

1. La Hispània republicana i el procés de romanització.
2. La Hispània romana en època Imperial:
  - I. Arquitectura i urbanisme. Planificació i monumentalització de les ciutats. Materials de construcció. Tipus d'edificis. Principals *Municipia* i els seus monuments (un exemple molt proper: **Barcino**). II. Escultura: Materials. Importació i producció local. Gèneres escultòrics. III. Pintura: Tècniques. Tallers de producció. Programes ornamentals. IV. Mosaic: Tècnica i tipologia. Iconografia. Qüestions de cronologia. V. Arts suntuàries.

En la docència d'aquest bloc es combinarà l'explicació de la professora amb l'exposició oral del grup que ha treballat el tema de Bàrcino.

#### BLOC 5. LA PENÍNSULA IBÈRICA EN LA TARDO-ANTIGUITAT. LA CRISTIANITZACIÓ D'HISPANIA.

1. El Baix Imperi a *Hispania*: Crisi i transformacions del model urbà. Les tècniques i materials edilicis; la reutilització.
2. La base agrícola de l'economia durant els S. III-IV: la potenciació de l'àmbit rural i les *villae* tardanes.
3. L'àmbit funerari: El sarcòfag cristià. Motius i programes iconogràfics.
4. Escultura, pintura, mosaic i produccions suntuàries: entre el luxe de les *villae* i l'àmbit litúrgic-cultural.
5. La cristianització d'*Hispania*: la nova edília cultural i les necròpolis.

#### AVALUACIÓ:

- L'acompliment de les activitats docents tutoritzades i autònomes comentades en l'apartat del programa, rebrà una puntuació màxima d'un 20 % de la nota final: 15% per l'elaboració dels temes i la seva presentació a classe i el 5 % restant per la prova de reconeixement d'imatges i assimilació de continguts.
- Examen final puntuat sobre 8 punts.

És necessari treure un 3,3 mínim a l'examen per fer la mitja de la puntuació obtinguda.

## BIBLIOGRAFIA OBLIGATÒRIA

A continuació s'indica la bibliografia imprescindible per a portar a terme la docència presencial i autònoma dirigides.

- AA.VV., *Los griegos en España. Tras las huellas de Heracles*. (Catálogo de la exposición), Madrid, 2000.
- **AA.VV., *Los Ibéros. Príncipes de Occidente* (Centre Cultural de la Fundació "la Caixa", 30 enero-12 abril 1998), Barcelona, 1998.**
- BARANDIARÁN, I., MARTÍ, B., RINCÓN, M.A., MAYA, J.L., *Prehistoria de la Península Ibérica*, Barcelona, 1999, punt 7, sobre tot punt 7.7.1.
- BELEN DEAMOS, M., CHAPA BRUNET, T., *La Edad del Hierro*, Madrid, 2000.
- BENDALA GALÁN, M., *La Antigüedad. De la Prehistoria a los visigodos*, Introducción al arte español, Sílex, Madrid, 1990.
- *HISPANIA ANTIQUA. Denkmäler der Frühzeit*, Maguncia, 2001.
- *HISPANIA ANTIQUA. Denkmäler der Römerzeit*, Maguncia, 1993.
- *HISPANIA ANTIQUA. Denkmäler der frühchristlichen und westgotischen Zeit*, Maguncia, 1987.
- JORDÁ, F., PELLICER, M., ACOSTA, P., ALMAGRO-GORBEA, M., *Historia de España.1 Prehistoria*, Madrid, 1981.
- JIMÉNEZ ÁVILA, J. *Toréutica orientalizante en la Península Ibérica*, 2002.
- MOURE, A. *Arqueología del arte prehistórico en la Península Ibérica*, Madrid, 1999.
- TORRES ORTIZ, M., *Tartessos*, Madrid, 2002.
- SANCHIDRIÁN, J.L., *Manual de arte prehistórico*, Madrid, 2002.

A més d'aquest trobareu un llistat de **BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTARIA** a la carpeta **[Materials-TI-Bibliografia]** de [l'Autònoma Interactiva](#), que us servirà per realitzar els temes en grup indicats, reforçar la consulta d'imatges i conceptes del Bloc 1 i aclarir o aprofundir la matèria de l'assignatura.



